

Симоненко Іванна. Педагогічні умови розвитку креативності дітей молодшого шкільного віку. Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук: збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Мелітополь, 24 листопада 2021 р.) / ТДАТУ: ред. кол. Ломейко О. П., Єременко О.А., Михайлов В. В [та ін.]. Частина 1. Мелітополь : ТДАТУ, 2021. С. 294–297.

Іванна Симоненко
магістрантка спеціальності «Початкова освіта
та образотворче мистецтво»
Науковий керівник: Павленко В. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Житомирський державний університет імені Івана Франка
(м. Житомир)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

В останні роки спостерігається збільшення кількості креативних дітей, «...серед них є і діти з особливо розвиненим мисленням, і діти-лідери, здатні впливати на інших людей, і діти «золоті руки», і художньо обдаровані діти, і талановиті діти...». Це актуалізує проблему дослідження умов середовища, які впливають на розвиток креативності особистості.

Особливу увагу вчених привертає аналіз чинників, які сприяють розвитку креативного потенціалу особистості.

Молодший шкільний вік має велике значення для розвитку креативності, адже початок системної навчальної діяльності є найкращим періодом для цілеспрямованого розвитку креативності. Для учнів початкової школи ще не відомі шаблонні форми мислення, мозок дитини готовий для створення чогось нового та неповторного, для продукування нестандартних ідей, для засвоєння творчих способів діяльності, які базуються на креативності. Креативне навчання для молодшого школяра аналогічно навчанню читати, писати, рахувати.

Розвиток креативності учнів відбувається на всіх етапах шкільного навчання водночас найдоцільніше вчити творити школярів із раннього віку, оскільки у початковій школі діти опановують способи освітньої діяльності,

прийоми розв'язання навчальних завдань, якими будуть користуватися протягом усього життя.

Проблема формування креативної особистості є однією з найбільш актуальних і водночас складних та малодосліджених. Дослідники висловлюють різні погляди щодо можливості педагогічного впливу на становлення креативної особистості. Одні вважають, що креативний потенціал індивіда визначається переважно успадкованими задатками, які неможливо компенсувати будь-яким виховним впливом. Інші, навпаки, наголошують на важливості соціальних і, зокрема, педагогічних факторів у становленні креативної особистості.

Під *креативністю* ми розуміємо інтелектуальні та особистісні властивості індивіда, який здатен самостійно висувати проблеми, генерувати нові, оригінальні ідеї, знаходити нетрадиційні та нешаблонні способи розв'язання проблемних завдань [2]. Розвитку креативності особистості у процесі навчання сприяють властиві молодшим школярам відкритість до всього нового, допитливість, емоційність, цілісність сприйняття, яскрава уява, образність мислення, активне ставлення до дійсності, що їх оточує, цим усім можуть скористатися вчителі початкових класів.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень свідчить, що розвиток креативного потенціалу особистості залежить від широкого комплексу різноманітних чинників, а саме: успадкованих задатків, особливостей соціального оточення, оточуючого середовища, характеру діяльності та міжособистісної взаємодії з оточуючими людьми, форм, методів і змісту освітнього процесу, особливостей сімейного виховання, стилю педагогічного спілкування, психологічного мікроклімату.

Фундаментом креативності учня початкової школи є креативні здібності, які є складовою загальних здібностей людини й виявляються у творчому підході до діяльності та пізнавальній активності. Під креативними здібностями молодшого школяра розуміють комплекс індивідуально-психологічних особливостей, що зумовлюють здатність учня успішно здійснювати навчально-

творчу діяльність. Вони розкриваються й розвиваються в процесі цієї ж навчально-творчої діяльності. Аналіз значної кількості джерел свідчить, що здібності – це синтез властивостей, що зумовлюють успішне виконання діяльності, зокрема креативної. Вони розвиваються на основі вроджених задатків індивіда у певному освітньому середовищі.

П. Торренс виокремив п'ять принципів, якими мають керуватися педагоги, щоб стимулювати креативне мислення учнів:

- уважне ставлення до незвичних запитань;
- тактовне ставлення до незвичних ідей;
- вміння ставитись до ідей дітей як цінних і формувати в них належне ставлення до продуктів власної діяльності;
- надавати час для самостійного навчання дітей і забезпечувати їм підтримку;
- надавати час для практики, яка не оцінюється.

Серед умов, що впливають на розвиток креативності дитини, розкриття її креативного потенціалу, однією з головних є особистість учителя, його вміння вчасно помітити креативну дитину, вміння створити такі умови для навчання і розвитку, які сприятимуть її самовираженню і самореалізації.

Засновник першої австрійської школи для обдарованих учнів, А. Салхер зазначав: «Талановитий учень не має потреби ні в гарних школах, ні в мудрій освітній політиці. Він просто потребує трохи вдачі. І, якщо йому пощастить, то навіть у найгіршій школі він зустрине компетентного вчителя, і тоді з нього виросте обдарована, а може навіть щаслива людина» [4].

Саме тому робота з креативними учнями вимагає від учителя постійного самовдосконалення та саморозвитку, з одного боку, а з іншого, вдосконалення системи підвищення кваліфікації педагогів, які працюють з креативними учнями.

Таким чином, креативний учитель або вчитель, який володіє технологіями розвитку креативності, може розвивати креативність учнів початкової школи. Існує багато різних технологій, методик, вправ, завдань для розвитку

креативності, але основне завдання вчителя, серед цієї маси інформації знайти найбільш дієві методики, зорієнтовані саме на учнів конкретного класу [3].

Варто також зазначити, що одним з ефективних шляхів розвитку креативного мислення є робота за методикою розвивального навчання. Вона надає змогу, виконуючи цікаві для дітей завдання, підійти до проблеми з різних сторін, спонукає учнів креативно мислити, знаходити способи розв'язання проблем, демонструє варіативність підходу до їх розв'язку, вчить міркувати, доводити, обґрунтовувати свою думку. Школяр із перших кроків в опануванні знань має шукати спосіб дій, учитися користуватись ним, і користується успішно, доки не постане перед ним нова проблема. Одним зі шляхів розв'язання проблеми підвищення пізнавальної активності та розвитку креативності у процесі набуття знань є застосування в освітньому процесі креативних ігор і вправ, тому що їхнє емоційне забарвлення сприяє глибокому й міцному засвоєнню матеріалу, розвитку особистості кожного школяра.

Формуванню позитивного ставлення до навчання сприяє використання педагогами діяльнісного методу навчання, за якого діти виступають у ролі активних шукачів інформації, дослідників, доповідачів, співрозмовників. Зміни видів діяльності, вмале керування освітнім процесом сприяють розвитку креативності. Хоча цей процес довготривалий, і отримати результат одразу неможливо, але через декілька тижнів навчання діти розв'язують поставлені завдання не за аналогією, а кожен вибирає свій, зручний йому шлях. Розвиток креативного мислення неможливий без оволодіння і застосування прийомів розумової діяльності: виділення основного, аналіз і синтез; порівняння та абстрагування; узагальнення; систематизація і класифікація; конкретизація; визначення та пояснення понять; доказ і спростування тверджень. Технологія креативного мислення передбачає формування цих розумових прийомів через використання різних форм роботи. Створення умов для креативного розвитку учнів і використання системи творчих завдань на уроках надає широкі можливості для формування в учнів предметних і ключових компетентностей.

Тому як висновок нині, актуальними залишаються слова К. Ушинського: *«У вихованні все має базуватися на особистості вчителя, тому, що виховна сила впливає тільки з живого джерела людської особистості. Ніякі статуту і програми, ніякий штучний організм закладу, як би хитро він не був придуманий, не може замінити особистості в справі навчання і виховання...».*

Отже, креативний педагог – це особистість, яка характеризується високим рівнем педагогічної креативності, відповідним рівнем знань предмету, який викладає, набутими психолого-педагогічними знаннями, вміннями та навичками, які, за сприятливих для педагогічної творчості педагога умов, забезпечують його ефективну педагогічну діяльність із розвитку потенційних творчих можливостей учнів. Креативність є необхідною складовою праці кожного педагога.

Список використаних джерел

1. Галузяк В. М. Сутнісні ознаки суб'єктності особистості. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. №6 (30). Ч. 1. С. 262–267.
2. Павленко В.В. Проблемні ситуації: поняття і типи. Нові технології навчання: Збірник наукових праць // Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. Київ, 2014. Вип.83. С. 196–202.
3. Павленко В.В. Проблемы педагогического мастерства учителя в педагогике прошлых эпох. Вектор науки. Серия «Педагогика, психология». Тольятти: Изд-во Тольяттинского государственного университета, 2010. № 3 (3). С. 95–98.
4. Холковська І.Л. Методика виховної роботи з обдарованими дітьми. Вінниця: Нілан, 2018. 150 с.